

ISSN 2587- 2001 e-ISSN 2618-6187

ANASAY

3 Aylık Ulusal Hakemli - Süreli Dergi -Yıl:5 – Sayı:16 - Mayıs 2021

koynunda büyüdük

GEÇ HITİT DÖNEMİ KABARTMALARINDA TASVİR EDİLEN YEMEK SAHNELERİ VE BU SAHNELERDE GEÇEN BAŞLICA OBJELER

*THE DINING SCENES DESCRIBED IN THE LATE HITTITE
EMBOSES AND THE MAIN OBJECTS IN THESE SCENES*

DOI: 10.33404/anasay.910484

Çalışma Türü: Araştırma Makalesi / Research Article^{1*}

Sevde Nur ÖZER**

ÖZ

Geç Hitit Dönemi'ne ait ortostat ve stel/mezar taşları üzerindeki tasvirler dönemlerinin sosyal, kültürel ve hatta siyasal gelişmeleri hakkında önemli veriler sağlar. Birçok temada işlenmiş olan bu tasvirler arasında yemek/ziyafet sahneleri dikkat çekicidir. Bu sahnelerde kullanılan objeler de oldukça önemli olup dönemin kültür ve geleneklerinin açık birer yansımasıdır. Bu kabartmalarda çoğunluk olarak kadeh, kase, fincan, bıçak, kepeç, lir, asa, ayna, yelpaze gibi nesnelere birlikte başak ve üzüm salkımı, haşhaş tohumu, üzüm, yün ipliği tasvirlerine de rastlanmaktadır. Bunlar günlük yaşantı hakkında bilgi verdiği gibi,

1- Makale Geliş Tarihi: 06. 04. 2021 Makale Kabul Tarihi: 09. 05. 2021

* Bu çalışma Selçuk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından desteklenmektedir. Proje No: 20203008, Proje Adı: Geç Hitit Dönemi Sunu Sahneleri ve Sunu Objeleri.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tarih Anabilim Dalı, Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı, nur.ozер.sevde@gmail.com ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3685-3104>

inanç ve geleneklerin anlaşılmasına da yardım eder. Özellikle dönemin toplumsal yapısı ve soylu sınıfın tanımlanması bu tasvirler sayesinde olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yemek Sahnesi, Kabartma, Ortostat, Stel, Geç Hitit Dönemi

ABSTRACT

Depictions on orthostats and steles / gravestones belonging to the Late Hittite Period provide important data on the social, cultural and even political developments of the period. Among these depictions in which many themes are handled, the dining/banquet scenes are remarkable. The objects used in these scenes are a clear reflection of the culture and traditions of the period. Along with objects such as goblet, bowl, cup, knife, ladle, lyre, scepter, mirror, fan, there are also depictions of spike and bunches of grapes, poppy seeds, grapes and woolen threads in these reliefs. These provide information about daily life as well as help to understand beliefs and traditions. Especially the social structure of the period and the definition of the noble class are made possible by these descriptions.

Keywords: Dining Scene, Relief, Orthostat, Stela, Late Hittite Period

Giriş

Anadolu sanatı yerli gelenekler ile buraya sonradan gelenlerin kültür değerlerinin sentezlendiği bir görüntü arz eder. Bu sanatın kökleri Neolitik Çağa kadar gitmektedir. Geç Hitit Şehir Devletlerinin kültür ve sanat ürünlerinde de hem bu geçmişin ve hem de farklı kültürlerin izlerini görmek mümkündür. Bu durum biraz da bu şehir devletlerinin konumundan kaynaklanmaktadır. Anadolu-Suriye hattında bir alana yayılan bu havza Akdeniz, Anadolu, Mezopotamya kültürlerinin buluştuğu veya karıştığı bir coğrafyadır. Bu yüzden Geç Hitit beyliklerinin sanat eserlerinin stil özellikleri genel olarak Hitit İmparatorluğu'nun devamı niteliğinde olsa da bu dönem sanatı oluşurken Suriye, Mezopotamya ve Assur sanatından etkilerin de görüldüğü anlaşılmaktadır (Kınal, 1998, s. 74; Tiryaki, 2016, s. 863).

Geç Hitit beyliklerinin sanatını anlamaya yardımcı olan dört grup saptanmıştır; Geleneksel Geç Hitit Stili, Assur Etkisi Gösteren Geç Hitit Stili, Assurlaşmış Geç Hitit Stili ve Aramlaşmış, Fenikeleşmiş Geç Hitit Stili (Akurgal 1989, s. 142; Üngör, 2011, s. 148). Bu stil grupları ile ilgili buluntular onların sanatları hakkında ve sosyal yapıları hakkında bilgi edinme konusunda yardım-

cı olmaktadır. Geç Hitit Dönemi'nde kabartma ve yontu sanatı, yaygın olarak saray duvarlarındaki kullanımıyla karşımıza çıkmaktadır (Orthmann, 2002, s. 513; Doğan, 2011, s. 37). Bunlar mimari kullanımdan farklı olarak mezar steli olarak da gün yüzüne çıkarılmıştır. Geç Hititler'in bu kabartma sanatında dönemin siyasi yaşantısı, soylu kişiler, av sahneleri, tanrı-tanrıça ilişkileri, adaklar, tören-bayramlar ve ziyafet sahneleri gibi konular tasvir edilmiştir.

Çalışmamızda sözünü ettiğimiz arkeolojik materyallerin kapsamında MÖ 1. bin yılda var olan bu uygarlığın sosyal yapılanmaları ve yaşam tarzlarının anlaşılmasına katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Elimizdeki verilerin kısıtlı olması ve bunlarla ilgili destekleyici yazılı belgelerin azlığı yapılacak değerlendirmeleri önemli kılmaktadır.

Çalışmamız Güney Anadolu ve Kuzey Suriye'deki geniş bir alanda karşımıza çıkan kabartmaları konu edinmektedir. Bu kabartmaların üzerindeki bezemelerin arkeolojik yönden tanımlanması kadar bunların fonksiyonlarının da tam olarak anlaşılması gerekir. Geç Hitit Dönemi'ne ait yukarıda bahsedilen kabartmalardaki yemek sahneleri iki başlık altında toplanmıştır ve bu sahneler tasvir edildikleri objeler ile birlikte aktarılmıştır.

Tek Figürlü Kutlama Sahneleri

Bu grup kabartmalarında olasılıkla sabit bayramlar ve tanrılarla ilişkili olarak gerçekleşen kutlamalar betimleniyordu. Törensel kutlamalarda genel olarak kral ve kraliçenin tasvir edildiği sahneler yer alırken, az sayıda örnekleri de olsa kraliyet ailesine mensup olmayan soylu bireylerin tasvirleri de görülmektedir. Genel olarak ekonomik yönden daha önde olanların yaptırabildiği kabartmalar arasında tek başına betimlerini yaptıran şahısların da işlenmesi dönemin sınıfsal ayrımını açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Bu kabartmalar arasında Zincirli'de ele geçen (Resim 3) ve Berlin Staatliche Müzelerinde sergilenmekte olan mezar steli bu açıdan değerlendirilebilir. Stelin sağ tarafında yüksek bir koltuk üzerinde oturan kadın figürünün sol elinde krali bir belirti olan çiçek guncasının bulunması, onun kraliçe veya prenses olduğuna işaret sayılmaktadır. Ayrıca sahnenin üstünde yer alan kanatlı güneş kursu da bu durumu desteklemektedir. Kraliçe, ayağını alçak bir tabure üzerine koymaktadır ve oturduğu koltukta yastık benzeri bir nesnenin bulunması, figürü zengin bir kademeye çıkarmaktadır (Darga, 1992, s. 283). Kraliçenin önünde yer alan çapraz bacaklı masanın üzerinde ekmekler, et, küçük kaplar ve kapların içinde de büyük olasılıkla yine yiyecekler yer almaktadır. Kraliçe sağ elinde

tuttuğu kadeh benzeri nesneyi havaya kaldırır biçimde tasvir edilmiştir ve bu durumun bir kutlamayı tasvir ettiği anlaşılır. Sahnenin sol tarafında yer alan hizmetkar ise sol elinde bıçak, sağ elinde de yelpaze taşımaktadır.

Bu gruba ait Maraş Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen bir mezar steli parçası üzerinde (Resim 7) bir erkek figür arkalı sandalyede oturur biçimde tasvir edilmiştir. Havaya kaldırdığı sağ elinde yivli bir kase, sol elinde de bir başak ve üzüm salkımı tutmaktadır (Orthmann, 1971, s. 368; Darga, 1992, s. 319). Maraş kabartmalarında karşılaşılan üzüm salkımı veya başak demeti taşıyanlar, özel şahıslara ait mezar anıtlarını temsil ederler (Tiryaki, 2013, s. 41). Yiyeceklerin bulunduğu masanın diğer masalardan farkı, çapraz bacaklı olmayıp kavisli ve düz bacaklı tasvir edilmesidir.

Karatepe'de ele geçen kabartmalı ortostat (Resim 10) törensel yemek sahnesini anlatmaktadır. Baş sahnede arkalı sandalyede oturan Kral Azativatas görünür ve sol elinde bir köfte, sağ elinde pide bulunmaktadır (Akurgal, 1966, s. 141; Yazıcı, 2015, s. 66). Ortadaki masa, genel tasvirlerden farklı olup Resim 7'deki Maraş örneğinde görüldüğü gibi çapraz bacaklı olmayıp kavisli inmektedir ve üzeri et, ekmek benzeri yiyeceklerle doludur. Kralın önünde ve arkasında içki sunan, yelpazeleyen kişiler ve masasının altında da maymun yer almaktadır (Orthmann, s. 1971, s. 367). Karatepe kabartmalarının hayvansal betimlere sıklıkla yer vermesini bu örnekte açıkça görebilmekteyiz. Ortostatın devamı olan parçalarda, yanlarda bulunan figürlerin de krala et sunmak için hayvan taşıdığı görülmektedir.

Kargamış'ta ele geçen bir kabartmada (Resim 13) tabure üzerinde oturan ve sol elinde bardak tutan erkek figürü betimlenmiştir. Soldaki bu erkek figürün arkasında, yelpaze tutan bir başka figür yer almaktadır. Ortadaki masada bol miktarda yiyecek bulunmaktadır. Sahnenin sağ tarafında elinde kepçe bulunan (büyük olasılıkla aşçı) bir figür ve bu figürün arkasında da müzisyen yer almaktadır (Orthmann, 1971, s. 367).

Zincirli'de ele geçen ve Katumuwa steli olarak anılan kabartma (Resim 14), mezar steli olup tasvir edilen kişinin ölümünden sonraki dünyasının sembolleri olan bir takım obje taşımaktadır. Arkalı sandalyede oturan figür olasılıkla ölmüş/ölecek kişiyi temsil etmektedir (Bonatz, 2016, s. 177). Ölüm yemeği gibi de aktarılmaya çalışılan sahnede, düz ve bölmeli ayakları bulunan bir masada ve masanın üzerinde de yiyecekler bulunur. Figürün sağ elinde bir içki kasesi, sol elinde ise kozalak benzeri bir nesne bulunmaktadır (Bonatz, 2014, s. 39).

Maraş'ta bulunan ve New York Metropolitan Müzesi'nde sergilenmekte olan bir başka kabartmada (Resim 19) sandalyede oturan kadın figür, sağ elinde ayna, sol elinde üzerinde kuş bulunan bir lir tutmaktadır ve kucağında daha küçük boyutta yine kadın figür (belki bir çocuk) bulunmaktadır (Orthmann, 1971, s. 368). Figürün önünde ayakları çapraz uzanan yemek masası yer almaktadır.

Maraş'ta ele geçen ve Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde sergilenen kabartmalı stelde (Resim 20) sağ elinde asa, sol elinde havaya kaldırdığı kadeh benzeri bir nesne bulunan erkek figür betimlenmiştir (Orthmann, 1971, s. 369). Figürün önündeki yemek masasında ekmek ve yiyeceklerin bulunduğu görülmektedir.

Birden Fazla Figürlü Kutlama Sahneleri

Bu grupta çoğunlukla soylu ailelerin yer aldığı tasvirler karşımıza çıkmaktadır. Olasılıkla eşlerin yan yana ve hatta çocukları ile birlikte tasvir ediliyor olması, aralarındaki aile bağı ve sevginin, soyluluk kadar gösterilmesi gereken bir güç olduğuna inanılması dolayısıyla idi. Bu sebepten dolayı soylu aileler kendilerini ve güçlerini sergilemek için birtakım kabartmalar yaptırmışlardır.

Malatya'da ele geçen ve Geleneksel Hitit Stil özelliği yansıtan bir kabartmada (Resim 1) yemek sahnesi işlenirken çapraz bacakları olan bir masa kullanılmıştır. Dönemin yemek sahneleri içinde tasvir edilmiş hemen her kabartmasında masaların çapraz bacaklı olması dikkat çekmektedir. Masanın üzerinde olasılıkla içlerinde yiyeceklerin bulunduğu kaplar yer almaktadır. Sol tarafta arkalıklı sandalyede oturan sakalsız erkek figürün ayakları bir tabureye basmaktadır. Sağ elinde lituus bulunan figür sol elinde olasılıkla fincan tutmakta ve ağzına götürmektedir (Orthmann, 1971, s. 367). Sağ tarafta da bir iskemle üzerinde oturan kadın yer almaktadır. Parçanın kırık olmasından dolayı net bir bilgi söylenememektedir.

Zincirli'de ele geçmiş olan bir diğer kabartmada (Resim 2) karşılıklı oturan iki figürün arasında yine çapraz bacaklı bir masa yer almaktadır. Solda oturan sakallı erkek figürün sol elinde tuttuğu ve ağzına doğru götürdüğü nesne fincandır ve sağ elinde de asa yer almaktadır. Sağda iskemle üzerinde oturan kadın figür, sol elinde haşhaş tohumu, sağ elinde yine fincan benzeri bir nesne tutmaktadır (Orthmann, 1971, s. 369). Kadın figür iskemlede, erkek figür ise bir önceki merkezde olduğu gibi arkalıklı sandalyede oturmaktadır ve bu durum cinsiyet ayrımı ya da soyluluk belirtisi olabilir.

Zincirli yakınlarında yer alan Karaburçlu mevkiinde ele geçmiş olan bir diğer mezar steli (Resim 4) İstanbul Eski Şark Eserleri Müzesi'nde sergilenmektedir. Karşılıklı oturan iki figür arasında çapraz bacaklı masa bulunmaktadır ve figürler kadeh kaldırmış biçimde tasvir edilmişlerdir (Elçi, 2019, s. 27; Orthmann, 1971, s. 367). Masanın üzerinde ekmekler yer almaktadır. Figürlerin her ikisi de sandalyede oturmaktadır. Resim 3'deki mezar stelinden farklı olarak buradaki stel, kraliyet göstergesi taşımamaktadır. Olasılıkla bu steldeki figürler soylu bir aileye mensuptur.

Maraş'ta ele geçen ve Maraş Arkeoloji Müzesi'nde yer alan bir mezar stelinde (Resim 5) üçlü bir aile tasviri karşımıza çıkmaktadır (Bonatz, 2016, s. 181-182). Maraş çeşitli şahısları ve aileleri gösteren anı stelleriyle dikkat çeker (Hawkins, 2002, s. 509). Solda arkalıklı bir sandalyede oturan kadın/anne, sol eliyle çocuğunu kucaklar vaziyettedir ve karşıdaki erkek figürü ise olasılıkla babayı temsil etmektedir (Darga, 1992, s. 313). Babayı temsil eden figürün sağ elinde kupa/bardak benzeri bir nesne bulunmaktadır. Ortada alçak bir masa ve masanın üzerinde yemekler bulunmaktadır. Çocuğun masaya basar şeklindeki görünümü, yontu ustasının perspektifi bilmemesinden kaynaklı olduğu söylenmektedir (Darga, 1992, s. 313).

Maraş'ta ele geçmiş olan ve İstanbul Eski Şark Eserleri Müzesi'nde sergilenen bir diğer mezar stelinde (Resim 6) üç kişilik bir aile tasvir edilmektedir. Maraş stellerinin bazılarında çiftlerin birbirlerini omuzlarından tutması ya da çocuklarını kucaklarına alarak duygularını göstermeleri ustaca betimlemelerdir (Darga, 1992, s. 301). Böylece insanların iç dünyasında hissettikleri dışa yansıtmaktadır. Karşılıklı oturan kadın ve erkek figür, arkalıklı sandalyede betimlenmişlerdir. Ortada çapraz bacaklı bir masa ve masanın üzerinde yemekler yer alır. Solda yer alan erkek figürün sol elinde buğday başağı, sağ elinde tanımlanamayan fakat olasılıkla kase olduğu düşünülen bir nesne bulunmaktadır. Sağ taraftaki kadın figür, önünde duran kızının omzuna sağ elini koymuştur, sol elinde de haşhaş tohumu taşımaktadır (Orthmann, 1971, s. 368). Öndeki kız çocuğun sağ elinde ayna, sol elinde ise haşhaş tohumu yer almaktadır.

Maraş Arkeoloji Müzesi'nde yer alan bir kabartmalı stelde (Resim 8) arkalıklı sandalyede oturmuş kadın ve erkek figür betimlenmiştir. Aralarındaki masanın üzerinde yiyecekler bulunmaktadır. Masanın altında da bir ip kutusu vardır (Darga, 1992, s. 321). Bir karı-kocayı betimleyen stelde figürlerin elinde havaya kaldırdıkları üzüm ve kadeh bu sahnenin bir kutlama anı olduğunu

göstermektedir (Yazıcı, 2015, s. 60). Erkek figürün sol elinde bir üzüm salkımı, sağ elinde düz bir asa bulunmaktadır. Figürün oturduğu sandalyenin arkalıği üzerinde bir şemsiye bulunmaktadır ve kadın figürün sol elinde ise yün ipliği görülmektedir (Darga, 1992, s. 321). Sahnenin ortasında tasvir edilen objeler ise sırasıyla, solda lir, ortada bir ayna, sağda ise kutu benzeri bir nesnedir. Sahnelerde üzüm ve buğday gibi objelerin tasvir ediliyor olması, günlük yaşamdaki tarımsal faaliyetlerin sanata aktarılan yansıması olarak görülmektedir.

Zincirli dolaylarında yer alan Ördekburnu mevkiinde ele geçen ve İstanbul Eski Şark Eserleri Müzesi'nde sergilenmekte olan (Resim 9) bir mezar stelinde sağda muhtemelen kadın figür, solda ise erkek figür yer almaktadır. Erkek figür sol elinde lotus goncası, sağ elinde yuvarlak başlı asa tutarken, arkalıklı sandalyede oturan ve ayakları bir tabure üzerinde yer alan kadın figürün ise sol elinde lotus çiçeği bulunmaktadır (Orthmann, 1971, s. 369).

Maraş'ta ortaya çıkan ve İstanbul Eski Şark Eserleri Müzesi'nde sergilenen bir başka kabartma (Resim 11) kırılmış bir hiyeroglif yazıt taşımaktadır. Üzerinde yiyecekler ve kadeh benzeri nesne bulunan çapraz bacaklı masanın yanında karşılıklı oturan iki kadın figür bulunmaktadır. Arkalıklı sandalyede oturan figürlerin ayakları alçak tabureye basmaktadır. Sağdaki figürün bir elinde ayna diğer elinde nar, soldaki figürün de bir elinde nar ve kupa bulunmaktadır. Karşılıklı kaldırdıkları elleri ile olasılıkla kutlama gerçekleştiriyorlardı. Kabartmanın üst tarafında bulunan yazıttan anlaşıldığı kadarıyla, betimlenen figürlerden biri Kral Azinis'in karısıdır (Hawkins, 2000, s. 273).

Maraş'ta bulunmuş ve Maraş Arkeoloji Müzesi'nde korunan bir kabartmanın (Resim 12) sağ üst kısmı hasar görmüş durumdadır. Yüksek tabureli sandalyelerde oturan iki figürün ayakları alçak tabureye basmaktadır. Çapraz bacaklı bir masanın etrafında oturup karşılıklı kadeh kaldırarak kutlama yapar pozisyonda betimlenmişlerdir (Hawkins, 2000, s. 275). Sol taraftaki erkek figürün sağ elinde asa, sol elinde kadeh bulunmaktadır. Sağ taraftaki figürün kadın olduğu kıyafetinden anlaşılmaktadır ve sol elinde öreke, sağ elinde büyük olasılıkla kadeh tutmaktadır (Elçi, 2019, s. 28). Sahnenin alt kısmında bir de eşek tasvir edilmiştir.

İslahiye çevresinde bulunan Geç Hitit Dönemi'ne ait bir başka stelde (Resim 15) karşılıklı olarak yüksek sandalyelerde oturan ve ayaklarıyla alçak tabureye basan bir kadın ve bir erkek figürü betimlenmiştir. Aralarındaki çapraz bacaklı masada ekmek ve yiyecekler yer almaktadır. Figürler sağ ellerinde

kadeh, sol ellerinde de egemenliği simgeleyen lotus tomurcuğu tutmaktadırlar (Balcıoğlu, 2009, s. 19). Sahnenin üstünde kanatlı güneş kursunun yer alması, sahnedeki figürleri soylu bir kişiliğe taşımaktadır.

Gaziantep Çapalı'da bulunan bir stelde (Resim 16) iki erkek figür betimlenmiştir. Solda oturan figür sağ elinde olasılıkla asa, sol elinde kase tutmaktadır (Orthmann, 1971, s. 366).

Yine Gaziantep çevresinde ele geçen ortostatta (Resim 17) kavisli bacakları bulunan bir masa yer almaktadır. Bu masanın üzerinde ekmekler, iki yapraklı ve iki tomurcuğu bulunan palmiye motifi yer almaktadır (Balcıoğlu, 2009, s. 26). Sağ tarafta arkalıklı sandalyede oturan erkek figür sol elinde palmiye motifi, sağ elinde de bardak benzeri nesne tutmaktadır. Sol taraftaki figür, sahnenin kırık olmasından dolayı anlaşılmasa da kadın olduğu düşünülmektedir. Çünkü Hitit'lerden beri süregelen bir uygulama olan erkeğin sağda, kadının solda tasvir edilmesi bu dönemde de devam etmiş olmalıdır.

Gaziantep yakınlarında Örtülü mevkiinde ele geçen stelde (Resim 18) sandalyelerde karşılıklı oturan karı-koca çift içki içmekte ve yemek yemektedir (Balcıoğlu, 2009, s. 27). Solda oturan erkek figür sol elinde kadeh, sağ elinde asasını tutmaktadır. Sağdaki kadın figür ise sol elinde lotus demeti, sağ elinde ayna tutmaktadır. Ortalarında bir masa yerine tabureye konmuş yiyecekler yer almaktadır.

Maraş'ta bulunan ve New York Metropolitan Müzesi'nde sergilenen (Resim 21) bir diğer stelde ise sağ tarafta kupa ve palmiye tutan bir erkek figür bulunmaktadır. Önündeki çapraz bacaklı masada ekmekler ve ördek bulunmaktadır. Sol kısım kırılmıştır fakat kalan parçadan anlaşıldığı üzere solda olasılıkla bir kadın figür yer alıyordu (Orthmann, 1971, s. 368). Sahnenin alt kısmında mızrak ve at taşıyan daha küçük boyutlu bir figür yer almaktadır.

Maraş'ta ele geçen ve Berlin Müzesi'nde sergilenmekte olan bir stelde (Resim 22) karşılıklı, arkalıklı sandalyede oturan çift betimlenmiştir. Ortalarında çapraz bacaklı bir masa ve masanın üzerinde de ekmekler bulunmaktadır. Soldaki kadın figür sol elindeki bardağı, sağdaki erkek figür de sağ elindeki üzüm ve buğday başağını havaya kaldırarak kutlama yapmaktadır. Erkek figür sol elinde asa tutmaktadır.

SONUÇ

MÖ. 1. Binyılın ilk yarısı içinde kabaca Güney Anadolu ve Kuzey Suriye

çevresinde yaşayan Geç Hitit Beylikleri bu dönemde Önasya çevresinin siyasal, sosyal ve kültürel olaylarında öne çıkmışlardır. Bu beyliklere ait anıtlar, saraylar, kaleler gibi mimari kalıntılar onların tanımlanması açısından önemlidir. Bunun yanında hem bu mimari kalıntılar üzerinde ve hem de steller/mezar taşları gibi eserler üzerinde yer alan tasvirler doğu-batı kültürleri arasında adeta bir geçiş bölgesi görüntüsü veren bu coğrafyanın sanatının yanı sıra siyasal, kültürel ve sosyal durumunun anlaşılması açısından referans niteliğindedir. Bu sanat eserleri Hitit, Asur, yerli Anadolu gelenekleri gibi unsurların sentezlenmesi ve sonuçta görece kendine has bir geleneğin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Genel olarak bölgesel özellik taşıyan sanatlarının stil özellikleri ile birleşerek görkemli bir sanat haline geldiği söylenebilir.

Bölgede tespit edilen kabartmalar, bu dönem hakkında bilgi veren yazıt ve mektuplarda geçen bilgileri tamamlamaktadır. Bu tasvirlerde karşımıza çıkan çeşitli kutlamalar, törenler ve ölüm sahneleri yazılı belgelerde göremediğimiz birçok ayrıntının anlaşılması bakımından önemlidir. Stel ya da ortostatları üzerinde yer alan tasvirler belli bir sınıfın kendilerini tanımlamaları ya da öne çıkmak talepleri ile ilgili olmalıdır. Bu durum görkemli kentlerin girişlerinde üst düzey kabartmalar yapılmasına ya da mezarları için gösterişli tasvirler işlenmesine neden olmuştur.

Kraliyet ailesine mensup olan kişiler veya tek başına bir kral veya kraliçenin de kendi tasvirlerini yaptırıyor olmasının bir gelenek haline geldiği düşünülmektedir. Bu şekilde krallar, kraliçeler, karı-koca çiftler ve az da olsa örnekleri bulunan çocuklu aileler kendilerini bir ziyafet sahnesinde betimleterek zenginliklerini öne çıkarmaya çalışmış olmalıdırlar. Bu durum ve ölümden sonraki yaşama olan inançları ölen soylu kimseler için gösterişli mezar stelleri inşasına neden olmuştur. Bu steller üzerinde ölen kişiyle birlikte betimledikleri objelerin, onu öbür dünyada koruyacağı veya ona yardımcı olacağı inancı hakimdir.

Yemek/ziyafet konulu kabartmalarda kullanılan objeler, kutlama sahnelerinde daha çeşitli ve zengin verilmiştir. Kabartmaların çoğunluğunda kraliyet ailelerinin tasvir edilmesinden dolayı buradaki kutlama sahnelerinde bol ekmeke, et, kase ve kadehlerde içkiler betimlenerek yemeklerin zenginliğini vurgulamaya çalışmışlardır. Yiyeceklerin yer aldığı masalar, figürlerin oturduğu sandalye ve iskemleler de döneme özgü şekilde değişmiş ve gelişmiştir. Zenginlik göstergesi olarak kullanılmış olan bir diğer obje ise figürlerin oturduğu sandalye üzerinde yastık benzeri bir yükseltinin bulunmasıdır.

Çoğunlukla kadınların betimlendiği sahnelerde kullanılan objeler onların günlük yaşantılarını yansıtan ellerinde bulunan ayna, öreke ve ip gibi objelerle doludur. Erkek figürlerle birlikte görülen asa, üzüm ve buğday başağı gibi tasvirler de onların bir üst sınıfı temsil etmeleri ve ölüm inançları ile ilgili olmalıydı.

Yemek/ziyafet sahneleri ya da mezar stelleri gibi tasvirler Geç Hitit Dönemi sosyal yapısının ya da bir üst sınıfının tanımlanması açısından oldukça önemlidir. Bu eserlerin çevrelerinde bulunan hiyeroglif yazıların verdiği bilgiler ve genel anlamda Geç Hitit kentleri ile birlikte yorumlanması Yakın Doğu'da önemli bir kültür coğrafyasını tanımlamada bize önemli bir kaynak sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

Akurgal, E. (1968). *Art of the World: the Art of Greece Its Origins in the Mediterranean and Near East*. Hollanda: Methuen.

Akurgal, E. (1989). *Anadolu Uygarlıkları*. İstanbul: Net Turistik Yayınları.

Balcıoğlu, B. (2009). *Gaziantep Arkeoloji Müzesi, Geç Hitit Dönemi Taş Eserleri*. Gaziantep: Gaziantep Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

Bonatz, D. (2014). *In Remembrance of Me Feasting with the Dead in the Ancient Middle East: Katumuwa's Banquet Scenes*. Chicago: Oriental Institute Museum Publications.

Bonatz, D. (2016). *Syro-Hittite Funerary Monuments Revisited*. C. Draycott and M. Stamatopoulou (Edts.) *Dining and Death: Interdisciplinary Perspective on the 'Funerary Banquet' in Ancient Art, Burial and Belief* (ss. 173- 193). Leuven-Paris-Bristol: Peeters Publisher.

Darga, M. (1992). *Hitit Sanatı*. İstanbul: Akbank Kültür ve Sanat Yayınları.

Dinçol, A. (1982). Geç Hititler, *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*. İstanbul: Görsel Yayınlar. 1, 121-137.

Doğan, Ö. (2011). *Adana Arkeoloji Müzesinde Bulunan Geç Hitit Dönemi Stelleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Elçi, İ. (2019). *Geç Hitit Krallıklarından Gurgum'un Tarihi, Tarihi Coğrafyası ve Çevre Kültürlerle Etkileşimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Hawkins, J.D. (2000). *Inscription of the Iron Age: Corpus of Hieroglyphic Luwian Inscriptions, Vol. I*, Berlin/New York: Walter De Gruyter.

Hawkins, J.D. (2002). Anadolu ve Kuzey Suriye'de Geç Hitit Krallıkları Dönemi Arkeolojik Kalıntılarına Genel Bir Bakış. *Hititler ve Hitit İmparatorluğu 1000 Tanrılı Halk* (ss. 506-510). Bonn: Kunst-und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deu.

Kınal, F. (1998). *Eski Anadolu Tarihi*. Ankara: TTK Yayınları.

Orthmann, W. (1971). *Untersuchungen Sur Spathethitiscchen Kunst*. Bonn: Rudolf Habelt Verlag.

Orthmann, W. (2002). M.Ö. 1200-700 Tarihlerinde Geç Hitit Sanatının

Gelişimi. *Hititler ve Hitit İmparatorluğu 1000 Tanrılı Halk* (ss. 511-513). Bonn: Kunst-und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deu.

Tiryaki, G. (2013). *Yeni Hitit Yazı Araç-Gereçleri*. B. Takmer, E. N. Akdoğu Arca, N. Gökalp Özdil (Edts.). Sencer Şahin Anısına Yazılar (ss. 863-873). İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.

Tiryaki, G. (2016). Yeni Hitit Sanatı Üzerine İkonografik Araştırmalar (1): Üzüm Salkımı ve/veya Başak Filizi Taşıyanlar. *Cedrus*. 33-53.

Üngör, İ. (2011). İslahiye ve Çevresinde Geç Hitit Merkezleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8, 137-163.

Yazıcı, E. (2015). *Yontuların Dili: Hitit- Geç Hitit Dünyası*. İstanbul: Fotoğraf Ajansı ve Yayıncılık.

EKLER

Resim 1: Malatya Kabartmalı Ortostat.
(Darga, 1992, s. 241)

Resim 1a: (Hawkins, 2000, s. 807)

Resim 2: Zincirli (Sam'al) Kabartmalı Ortostat. (Yazıcı, 2015, s. 95)

Resim 3: Kabartmalı Stel. Zincirli (Sam'al).
Darga, 1992, s. 278

Resim 4: Kabartmalı Mezar Steli.
Karaburçlu. (Darga, 1992, s. 310)

Resim 5: Kabartmalı Mezar Steli veya Ortostat. Maraş. (Bonatz, 2016, s. 183).

Resim 6: Kabartmalı Mezar Taşı. Maraş. (Darga, 1992, s. 314)

Resim 7: Kabartmalı Mezar Stelinden Parça. (Darga, 1992, s. 319)

Resim 8: Kabartmalı Mezar Steli. Maraş. (Yazıcı, 2015, s. 60)

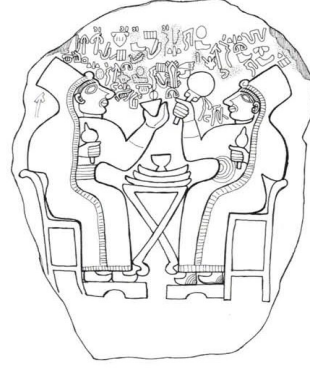
Resim 9: Kabartmalı Mezar Steli. Ördekburnu. (Darga, 1992, s. 322)

Resim 10: Ortostat. Karatepe. (Yazıcı, 2015, s. 66)

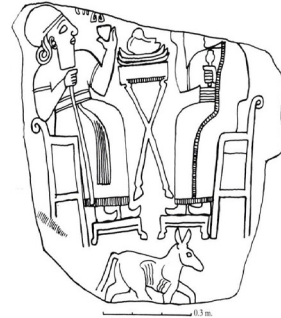
Resim 11: Hiyeroglif Yazıtlı Bazalt. Maraş. (Yazıcı, 2015, s. 58)

Resim 11a: (Hawkins, 2000, s. 767).

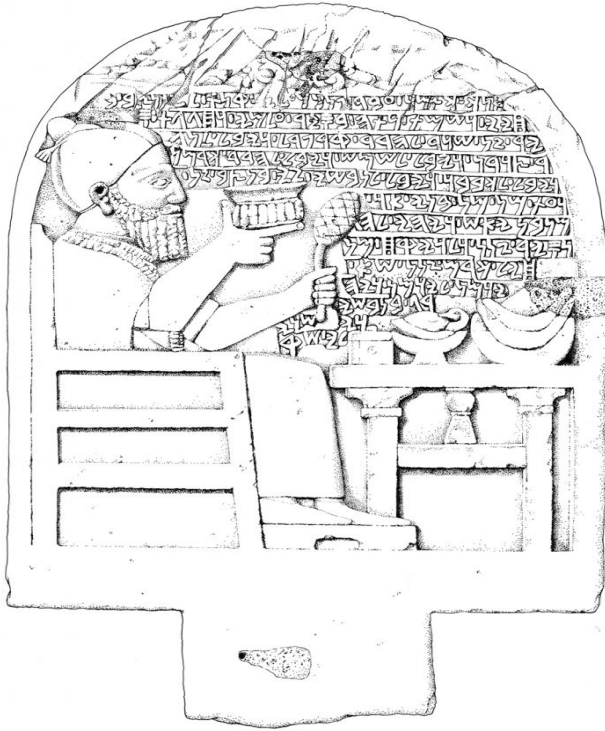
Resim 12: Maraş. (Orthmann, 1971, Levha 43)

Resim 12a: (Hawkins, 2000, s. 769)

Resim 13: Kargamış (Orthmann, 1971, Levha 21).

Resim 14: Zincirli (Bonatz, 2016, s. 174)

Resim 15: Kabartmalı Stel. İslahiye (Balcioğlu, 2009, s. 19).

Resim 16: Kabartmalı Stel. Çapalı.
(Balcioğlu, 2009, s. 20).

Resim 17: Kabartmalı Ortostat. Gaziantep
(Balcioğlu, 2009, s. 26)

Resim 18: Kabartmalı Ortostat. Örtülü (Balçioğlu, 2009, s. 27).

Resim 19: Kabartmalı Stel. Maraş. (Orthmann, 1971, Levha 46)

Resim 20: Kabartmalı Stel. Maraş (Orthmann, 1971, Levha 48).

Resim 21: Maraş (Orthmann 1971, Levha 45)

Resim 22: Maraş. (www.hittitemonuments.com)

Bayram Arif KÖSE

ORTAÇAĞ ERMENİ KAYNAKLARINDA DOĞU KARADENİZ VE ÇEVRESİ

Hasan YILMAZ

DIRECT ELECTION OF THE PRESIDENT BY THE PEOPLE: THE CASE OF TURKEY

Mine KILIÇ - Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA

1928'DEN GÜNÜMÜZE KADAR TDK YAZIM KILAVUZLARINDAKİ KELİME SAYILARI ÜZERİNE

Mehmet ÖZBERK

NABOKOV'UN CİNNET ROMANINDA NARSİSTİK ÖRÜNTÜLER VE EŞ-İKİZ MOTİFİ

Ezgi ZENGİN DEMİRBİLEK

ERVİNG GOFFMAN'IN BENLİK KURAMI ÇERÇEVESİNDE İZLENİM YÖNETİMİ VE KİŞİLERARASI İLETİŞİME ETKİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Bertuğ SAKIN - Sümeyye BÜYÜKBİRER

MANİPÜLATİF DİL ÜZERİNE ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ

Sevde Nur ÖZER

GEÇ HİTİT DÖNEMİ KABARTMALARINDA TASVİR EDİLEN YEMEK SAHNELERİ VE BU SAHNELERDE GEÇEN BAŞLICA OBJELER

Ahmet KARABULUT

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ AÇISINDAN 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABININ İNCELENMESİ

Leila AFSHARI - Rabia AKARSU

AKHAİMENİD DÖNEMİNDE YOL AĞLARI

Rıdvan KIZILKAYA

TÜRK SİYASAL HAYATINDA BİR İKNA ARACI: SEÇİM MÜZİKLERİ (1965-1995)

M. Akif KORKMAZ

ALMANYA TÜRKLERİNDE AİLE KÜLTÜRÜ

Gözde EFE

İSMET ÇETİN, TÜRK HALK HİKÂYESİLİĞİ TÜRKİYE SAHASI, NOBEL YAYINLARI, ANKARA 2020, 296 s.

ANASAY

anasaydergisi@hotmail.com

e-ISSN 2618-6187

ISSN 2567-2001

9 772587 200005 4